

Da pa razumeš, dragi bravec, kolikošne so take posestva, Ti podam za izgled ravno imenovano vas. V Kočah je 46 posestnikov, ki imajo 16 zemelj (drugod bi rekli gruntov) med se tako razdeljenih, da le dva imata nekaj več kot po pol zemlje, cele nima nobeden! In Koče se vendar štejejo med najboljše pivške vasi. Kakošna je tedaj po Pivki, si lahko misliš, sešeno če Ti še povem, da v 16 vaséh, ki spadajo pod slavinsko faro, lahko na perste svoje levice sošteješ vse take posestnike, kateri imajo po celo zemljo ali čez, in morda Ti bo mazinec še od več. Da so posestva tako delili, vsaj kaki naradni nagibi naše ranjce izgovorjajo; al tega Ti ne vém, kakošno pamet in kje so jo imeli takrat, kadar so svet cele vasi v tistih 10—20 zemelj tako razdelili, da vsaka obsega 30—50 kosov preterganih s kosi družih zemelj! In če si misliš potem vsako zemljo med dva, tri, tudi med šest kmetov razdeljeno, tedaj vsak kos razdrobljen v ravno toliko koscov, Ti merijo po 2—5 korakov širokosti, 20—40 dolgosti in leže krog vasi razškrpljeni, kakor muhe po vrelem močniku. Pa vse to še ni bilo dosti. Kadar so delivci prišli do kosa že skorej tako majhnega, da orač derže za drevó z levo še na leskem stoji, ko v plug vpreženi vol s pravo desno že tudi na tuje stopi, se vendar niso več derznili drobniti; so pa drugo prav možko modro izduhtali: „Kos za klancom je ravno tako velik, kot kos na praprotnicah; naj ju tedaj soseda omečeta“, to je, Šimcov je letos zaklanec, Šemcova pratprotnica; k letu Šimcova pratprotnica, Šemcov zaklanec. In tako dalje z družimi kosi. Res modra delitev! Zato pa tudi Šimec letos modruje: „a, kaj sem norec zaklanec letos gnojiti, ki ga bo k letu Šemec užival!“ Šemec pa pravi ravno tako. Tako mečeta leto za letom seme tje, slame nekaj nažanjeta, ktera v najboljši letini komaj delo plača. Poznam kmeta, katerih vlast ste senožeti, ki ju ravno tako omečeta. Očeta jima sta umerla za moje pameti zapustivši senožeti polne hrastovega in češnjevega drevja. Ko mlada gospodarja posestvi prevzameta, enemu nju vedno dnarja manjka, zdaj za popravo poslopja, zdaj za davek, zdaj za vola, zdaj za zašiv mošnje; zakaj nesrečna mošnja mu je zmirom puščala, sešeno kadar je v kako vaško ali postojnsko kerčmo zašel, kar se mu je tolikrat pripetilo. Kaj stori? Gré, ne vpraša splovarja, ampak ob svoji glavi prodá hrast za hrastom, poseče češnjo za češnjo. Splovar se čez dolgo vendar spomni, da ima v senožetih enako pravico, se pritoži, se hoče z njim poravnati, — al vse zastonj! zakaj pokončevavec se ne zmeni ne za sosesko ne za gosposko, kterima ni ravno v serce segala taka pravda. Zato začne tudi tožnik sekati, in sečeta oba, dokler je bilo kaj sekati; — zdaj pa ste senožeti gole! Enacih izgledov vém več. Pa pogledajmo korist tacega razmervljenja še od kake druge strani.

Toliko druzega časa kmetič menda nikjer na zemlji Božji ne potrati, kot na Pivki, kjer mora čevljati križem sveta od njivice do njivice, od ledinice do ledinice, ktera je nemara tolika, da mu več časa pot do nje sné, kot njena obdelava. Koliko rožljanja z vozom po kolovozih od zgrabka do zgrabka, da nazadnje vendar skoraj nič domú ne pripelje! Ko bi bili vsi njegovi zgrabčiči v eni mlaki ali v enem travniku blizu hiše, kakor imajo ljudje drugod, bi v naročji berže pod streho znesel in vsaj vse spravil, tako pa kar je v enem kosu v lojternice vergel, ravno izrešeta, preden do družega prirenelja. Koliko požró tisti gosti jamci po polji, se vsak lahko prepriča, kdor vé, da so pivške njive ilovnate; na taci njivah setev in sadež verhove ljubi, za jameč še plevél ne mara, ki ni tako zberčen. Iz tega se tudi vidi, kako prazni so tisti ugovori, zakaj da bi na Pivki ne orali lehic iz dveh ali treh brazd, kakor po Gorenskem.

Nasprotno si pa spašnikov niso razdelili, ampak jih imajo soseske, kar ravno tako malo blagor pospešuje. Menim, da tega mi ni treba še le dokazovati.

Zdaj pa primi pivškega kmetiča in prigovarjaj mu, naj si nasadi sadnega drevja, in kar Ti bo odgovoril: „Naš svet ni za to“, togoti se ter obsodi ga med zaveržence, ki niso vredni več čerhice iz Tvojih ust. Kaj je morebiti lagal? — je in ni. — Da tudi na Pivki sadje obrodi, posebno tepke, češplje in jabelka, je živa priča marsikak vert poln najlepših dreves, ki Ti ponosno nasproti kimajo veje s krasnim sadjem, kadar je letina. Menda se ne motim, če rečem, da na Pivki Slavina v sadjordji zvonec nosi, dasiravno so tudi Slavinci reveži s svojim sadjem, ker imajo premajhne verte in po spašnikih premalo ograd.

Kar se zemlje tiče, se je tedaj kmet zlagal.

Pa prašam: Kam naj si tedaj vsadi drevja? Mar po spašnikih soseskinih? Ti ne bodo na Pivki nikoli sadni vertovi, dokler bodo soseskine. Jih je več, ki bi radi sadili, pa še več, ki bi se huje trudili s pokončevanjem, kot njih sosedje s sajenjem. „E! najprej naj si vert zasadi!“ No se vé da. Za hišo leži prostorček, kateri meri kakih 20 štirj. sežnjev, drevja vsake baže je že v njem, da se v rasti duši; sém ter tje vidiš še kak orjašk hrast pod senco svojih mogočnih vej češplje hladiti, menda, da jih solnčni žar ne vpikne. „Naj sadi ob potih, konec in prek njiv!“ Konec njive si smé le eno samo češpljo vsaditi; jablan in tepk nikar v misel ne jemlji; zakaj še češpljo bo moral klestiti, da ne prerase mej domovja. Naj si nasadi jablan in tepk ob poti poleg njive, ga bo šel sosed kmalo tožit, ali mu bo pa vsako pomlad veje oklestil, ker neoklestene segajo čez domači svet vadlej do sred tujega. Češplje bodo saj samo domačo njivo davile. (Dal. sl.)

Gospodarske skušnje.

(Sol sadnim drevesom dober gnoj). Sadnemu drevju kaj dobro tekne, ako se mu s soljo gnoji. Starim drevesom ne priporočamo tega, ker bi se preveč soli potrebovalo, — pri mladih drevesih je pa to prav lahko mogoče, ako je gospodar le količkaj v stanú, jim soli privoštiti. — Gnojí se jim pa, da se jim okoli debela, kolikor so zgorej veje razširjene, zgodaj v jeseni toliko soli potrese, da je zemlja poverh s soljo pokrita. Za to gnojenje pa ni ravno treba kuhinske soli, tudi tako imenovana gnojna sol (Dungsaltz), ktera je dober kup, je za to dobra. — Nalašč narejene skušnje so to popolnoma poterdile. Pognojili so namreč čisto enake drevesca edinega plemena in edine velikosti z mešanim gnojem (kompostom), pri nekterih so pa ta gnoj potresli še s soljo, in te so rodile veliko več debelejega in veliko bolj okusnega sadu. Nektere so gnojili samo z mešanim gnojem, nektere pa samo s soljo, in ravno tako se je obnesla skušnja. Očitno je tedaj, da sadne drevesa, s soljo pognojene, veliko vselejše rastejo. „Fortschritt.“

(Kako sadé Angleži krompir). Angleži skopajo do 3 čevlje široke in za poldrugi čevlj globoke jamice in v sredo jamice veržejo krompir, ne zagernejo pa cele jame s perstjo, ampak samo za 2 pavca. Kadar krompir izraste za 3 do 4 pavce, se spet nagerne na krompir v jamicah za 2 pavca zemlje, in tako se dela naprej, dokler se malo po malo ne napolne cela jamica. Tako se pridela na pol več krompirja, pa je tudi tečnej, kakor če se sadi po našem.

(Da se železa in jekla ne prime rija). Vzemi najboljšega svinčnika (grafita) in pa čistega lanénega olja, pa naredi mazilo za železo ali jeklo, in vidil boš, da ni boljšega laka, kakor je ta, zoper rijo železa ali jekla. Na Francozkem prodajajo to mazilo kakor skrivnost za drag dnar.

(Kjer so čbele, tam je več sadja). Na pruskem Šlezkem so skusili to reč in se v dveh kmetijskih učilnicah prepričali, kjer so v enacih okoljśinah in enacih krajih enake drevesa zasadili in povsod enako z njimi ravnali, da tam,

kjer so čbele imeli blizu sadnega verta, so sadja 6 do 8 odstotkov več pridelali.

Beseda o petju.

Namenil sem se par besedic spregovoriti o petju, in sicer o petju sploh, potem pa o petju v šoli. Zdi se mi ta reč tako važna, da bi bilo prav, ako bi se pretehtala od več strani.

Naj začnem tedaj

1. O petju sploh.

„Vsaka žival po svoje poje“ veli star pregovor. In zares so živalski glasovi podobnejši petju kakor besedi ali govoru človeškemu. Posebno dobri pevci in godci so pa tiči, in od človeškega petja naše uho ne nahaja slajšega in milejšega.

Kaj pa razodevajo živali s temi svojimi zvuki in glasovi?

Najslajše, najjasnejše žubore in žvergolé tiči o toplih pomladanskih dnevih, vrabci o polnih kozolcih in zrelem prosu. O mrazu in gladu molcé, o nevarnosti plahi beže ali prežalostno kričé.

Vsa domača živina, goved in bravina, pervikrat spuščena iz hleva na zelene ledine, o kako veselo muka in blekeče; kako milo pa stoče o pomanjkanju kermé in piče, o boleznih, na plohu pod ostrim nožem mesarskim!

Piške site in na toplem kraju veselo čibljajo okoli koklje; tužno pa čivkajo, ko jih muči glad, tare zima, kadar zgubé drago obličje mile jim majke koklje!

Labudov žalostni glas pred smertjo je prislovica omikanim ljudstvom.

Iz tega lahko posnamem prvo resnico:

Živali razodevajo s svojimi glasovi zgolj same občutljeje: veselje in radost, žalost in tugo.

Druga tudi po vsakdanji skušnji poterjena resnica je ta:

Žival s temi svojimi glasovi in razodetimi občutljeji budi v družih živalih sebi enake občutljeje.

Petelin zapoje, tiček zažubori; kmali odpevajo po vasi kurji glavbarji in tički po gaji ali po kletkah.

Pes zalaja, konj zarézgeta, krava zamuka; kmalo prilajajo po vasi drugi psi, konji in goved po hlevih ali spašnikih.

Koklja ugleda visoko v oblakih jastroba; plaha zakérli, piščeta za njo ter beže v zavetje.

Kar pa nas uči skušnja pri živalih, tega se lahko vsak dan prepričamo tudi pri ljudéh.

Čujte! kako vriska in piska, kako skače v terdih in tancih glasih, v hitrih, radostnih pesmih veselo človeško serce! Žalostno, s pelinom bridkosti napojeno serce pa pojema v mehkih, debelih glasih, se solzi in topi v počasnih tužnih pesmih.

Al glej tam dete! Joka se, ne dá se utolažiti z besedo ne z obljubo. Pa jame mu mati popevati, — jok se zgublja, omolkne, zamaknjeno začne gledati, že se mu ustica kerčijo na smeh. Veselo petje preganja človeku čmernost in žalost, ter budi in sadi radost in zadovoljnost v tužne serca. Milo žalostno petje pa mrači in kalí radost in unema v našem sercu sočutje in pomilovanje proti temu, o čem se popeva.

Ni li tedaj gola resnica: Tudi človek s petjem razodeva občutljeje svojega serca in unema in zbuja v družih ljudéh sebi enake občutljeje?

Te resnice so bili ljudje že davno prepričani. Srečno pridejo Izraelci čez rudeče morje, Egipčane pa je vse voda končala. Mojzes to vidši vés navdušen zapoje pesem, in glejte! ljudstvo jo povzame in prepeva Boga hváli in časti!

Popevali so Judje pri službi Božji Davidove psalme, zakaj? Da so v sercu ljudi budili in množili občutljeje hvalnosti do Boga o času prejetih dobrot, ali pa spokornost

in žalost o velikem zadolženju, ob času pokore. Ravno tako se popevajo od nekdanj pri očitni službi Božji o vsakem svetku posebne pesmi, da namreč dobiva ljudstvo vsakemu prazniku prilične občutljeje.

Sloviti Tirtej je budil s petjem Spartane v vojsko zoper Mesence; Serbe so navduševali in v vojsko zoper Turke, zaklete vrage keršanskega imena gonili, so goslarji — pevci z goslami, če tudi so imele le eno samo struno, in s puntarsko „marziljico“ so spravili Francozi tisuč in tisuč mirnih ljudi v punt in vojsko. In koliko belih lilij zvene samo po mesenih čivkarijah!

Pa odkod ima petje tako silovito moč?

Menda samo od vzbujenih občutljejev.

Beseda sama obdeluje um in naklanja, naj stori to ali uno reč. Vendar um je merzel, ne dá se kmali prepričati in ukreniti; um ima zmiraj kak izgovor, zdaj upanje plačila, zdaj strah itd.

Vse drugači ravnaajo vzbujeni občutljeji. Ti se ničesar ne bojé ne napotij in zaprek, ne strahú, ne plače, ne terpljenja — oni deró, kamor se nagnejo.

Ako je človek unet za dobro reč, bode za-njo gorel, živel in umerl in vse za-njo daroval karkoli premore. Ako pa je bil po nesreči unet za slabo reč, bode tudi za-njo živel, za-njo daroval življenje, dušne in telesne moči.

To resnico nam spričujejo misijonarji in drugi goreči za božjo reč uneti ljudje, posebno usmiljene sestre po bolnišnicah in drugi samostanski prebivavci. Sveti in žareči občutljeji ženó take zares občudovanja vredne ljudi celó v smert, samo da bližnjemu strežejo in za njegovo zveličanje skerbé.

Nasproti pa tudi za hudobije, za punt in prekucije uneti in vzpaljeni zaničevavci Boga in božjih reči delajo in se trudijo, živé in skerbé samo za to, da se njihovi slabi in hudobni naklepi razširjajo in v djanju spolnujejo. Vzbujeni občutljeji so tedaj gotov pomoček, da kako reč urno speljemo in končamo.

Pa skušnja tudi kaže, da pošteno petje močno močno budi in gojí stanovitno pobožnost ravno zato, ker unema serce s svetimi občutljeji za Boga in vse božje reči; poveličuje praznike in svetke; veličasti službo Božjo; varuje ljudi brez števila pregrešnih misel, poželenj, besedi in pogovorov in djanj; lajša težave in nadloge; slajša bridkosti in grenkosti zemeljskega života; hrani zadovoljnost, vikša veselje in radost v solzni dolini sveta.

Pošteno petje žlahni in plemení dušno in telesno življenje.

To pa je gotovo več vredno ko cent suhega zlata, kakor bogastvo širocega sveta.

Ne zasluži li tedaj petje in učenje petja večjega pozora, večje cene, kakor jo je dozdaj sploh imelo? (Kon. sl.)

Zgodovinske reči.

Odkod so Kelti (Galli, Vlahi) prišli v Norikum in Panonijo?

Spisal D. Terstenjak.

II.

Kakor Koch terdi, da so noriški Kelti (tako imenuje vse stanovnike starega Norika) iz Krime v Norikum prišli, tako drug pisatelj, dr. Ilwof, se trudi dokazati, da niso iz Gallie prišli noriški Kelti, ampak da so se iz iztoka prišedši v Noriku naselili. Njegove besede se glasijo: „Das Volk der Kelten zog bei seiner Einwanderung ununterbrochen von Osten nach Westen, und nachdem es in Gallien festen Fuss gefasst hatte, fand keine Rückwanderung eines ganzen keltischen Stammes nach Osten mehr statt, folglich wurden alle ostwärts von Gallien gelegenen und von Kelten bewohnten Länder, mithin auch